

3. Vasyunets, N.O., For the second state – for... English!], Retrieved from: <http://expres.ua/main/2014/04/28/105605-drugu-derzhavnu-angliysku>. [in Ukrainian].
4. Nikolaeva, S.Yu. (2003), All-European Recommendations on Language Education: Study, Teaching, Evaluation. K.: Lenvit. [in Ukrainian].
5. The Constitution of Ukraine dated of June 28, 1996 No. 254k/96-VR, Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> [in Ukrainian].
6. Marousin, T.O. (2015), State Language Policy in Ukraine of the Last Decade, Universe Journal. No 3-4, pp. 257-258. [in Ukrainian].
7. Nikolaichuk, I.V. (2016), Two State Languages are Two States in Ukraine, World. No 15-16. [in Ukrainian].
8. On the Principles of the State Language Policy: Law of Ukraine dated of July 03, 2012, No. 5029-VI, Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>. [in Ukrainian].
9. On the Concept of the State Language Policy: Decree of the President of Ukraine dated of February 15, 2010, No. 161/2010], Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>. [in Ukrainian].
10. On Approval of the Procedure for Preparing Graduates of Higher Education for Doctor of Philosophy and Doctor of Science in Higher Educational Establishments (Scientific Establishments): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated of March 23, 2016, No. 261, Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-п>. [in Ukrainian].
11. On Approval of the Procedure for Awarding of Scientific Degrees to Scientific and Scientific-pedagogical Workers: Order of the Ministry of Education and Science dated January 14, 2016, No. 13, Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16>. [in Ukrainian].
12. On Amendments to the Procedure for Awarding Scientific Degrees to Scientific and Scientific-pedagogical Workers: Order of the Ministry of Education and Science dated February 6, 2017, No. 174, Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0245-17/paran28#n28>. [in Ukrainian].
13. On the announcement of 2016 as the Year of English in Ukraine: Decree of the President of Ukraine No. 641/2015 dated of November 16, 2015, 261, Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641/2015>. [in Ukrainian].
14. Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated of December 14, 1999 No. 10-рп/99, Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>. [in Ukrainian].
15. Chechel, O.M. (2015), State administration in the economic sphere: Textbook. Vinnytsya: "Nilan-Ltd". – 268 p. [in Ukrainian].
16. Legal aspects of the linguistic issue in Ukraine, Retrieved from: http://wz.lviv.ua/blogs/pylyp_pylypenko/127835. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.06.2017 р.

УДК 351.9:008

Чечель Олег Миколайович
доктор наук з державного управління,
кандидат економічних наук,
професор кафедри публічного управління
та гуманітарних наук Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
zedat@ukr.net

ІДЕОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Метою дослідження є визначення ступеня впливу ідеологічного компонента в системі державного управління розвитком сфери культури в Україні. **Методологія** дослідження ґрунтується на використанні методів діалектики, формально-логічного та структурного аналізу, а також на застосуванні аксіологічного методу і методу синтезу. **Наукова новизна**. Доведено значущість державного управління в сфері культури за умови концентрації уваги на впровадженні ідеологічного фактора в суспільне життя через різні політичні, соціальні, економічні механізми тощо. Зроблено **висновок**, що державне управління в сфері культури має стратегічний характер, оскільки дане поняття входить у площину державного управління, яке саме по собі має стратегічний характер. Встановлено, що державну політику в сфері культури свідомо відмежовують від цензури та інших способів суто політичного впливу політичного керівництва держави, однак сама ідеологія виступає одним із проявів такого впливу.

Ключові слова: державне управління в сфері культури, державна політика в сфері культури, ідеологія, публічно-політичні процеси, суспільний розвиток.

Чечель Олег Николаевич, доктор наук по государственному управлению, кандидат экономических наук, профессор кафедры публичного управления и гуманитарных наук Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Идеологический компонент в системе государственного управления развитием сферы культуры в Украине

Целью работы является определение степени влияния идеологического компонента в системе государственного управления развитием сферы культуры в Украине. **Методология** исследования основывается на использовании методов диалектики, формально-логического и структурного анализа, а также на применении аксиологического метода и метода синтеза. **Научная новизна** работы заключается в том, что доказана значимость

государственного управления в сфере культуры при концентрации внимания на внедрении идеологического фактора в общественную жизнь через различные политические, социальные, экономические механизмы и т.д. Сделан **вывод** о том, что государственное управление в сфере культуры имеет стратегический характер, поскольку данное понятие входит в плоскость государственного управления, которое само по себе имеет стратегический характер. Установлено, что государственную политику в сфере культуры сознательно отделяют от цензуры и других способов сугубо политического влияния политического руководства государства, однако сама идеология выступает одним из проявлений такого влияния.

Ключевые слова: государственное управление в сфере культуры, государственная политика в сфере культуры, идеология, публично-политические процессы, общественное развитие.

Chechel Oleg, PhD, Doctor of public administration, Professor of the Department of public administration and human sciences of the National academy of managerial staff of culture and arts.

Ideological component in the system of public administration of development of cultural sphere in Ukraine

The purpose of article is to determine the degree of influence of the ideological component in the system of public administration of development of cultural sphere in Ukraine. The **methodology** of the study is based on the use of the method of dialectics, formal logic and structural analysis, as well as the application of the axiological method and the method of synthesis. **Scientific novelty** of the work consists in the fact that the significance of public administration in the sphere of culture has been proved with the focus on the implementation of the ideological factor in public life through various political, social, economic mechanisms, etc. **Conclusions.** It has been concluded that the state administration in the sphere of culture has a strategic character, since this concept is a part of public administration, which in itself has a strategic character. It was established that state policy in the sphere of culture is deliberately separated from censorship and other methods of purely political influence of the political leadership of the state, but ideology itself is one of the manifestations of such influence.

Keywords: public administration in the sphere of culture, state policy in the sphere of culture, ideology, public-political processes, social development.

Актуальність теми дослідження. Ідеологія завжди залишалася основним базисом формування політичного курсу країни. Панування сукупності тих чи інших цінностей, створення нових пріоритетів розвитку, становлення світоглядних орієнтирів – все це спрямовувалося на забезпечення політичної стабільності та суспільної єдності, що, в свою чергу, виступало певним підґрунтям для створення належних умов системи національної безпеки. Ідеологія – це своєрідний актив політичної влади, використовуючи який вона може досягати як суто власних цілей, так і формувати могутню державу. Але сама по собі ідеологія – це сукупність певних тез, постулатів, світоглядних моделей розвитку суспільства. Для її впровадження в практичне життя необхідна відповідна активна позиція держави, створення механізмів та інструментів, а головне – варто розуміти, що ідеологічний компонент є притаманним будь-якій сфері державного управління.

На нашу думку, найбільшого впливу і найбільшого ефекту ідеологічний компонент в своєму практичному втіленні досягає саме в системі державного управління розвитком сфери культури. Культурологічний світогляд напряду впливає на самоідентифікацію нації та на суспільнотворчі процеси всередині будь-якого соціуму. А відтак, держава повинна приділяти більше уваги реалізації саме політики в сфері культури, яка ґрунтувалася б на ідеологемах, прийнятних або проголошуваних політичною владою країни.

Ступінь наукової розробки теми. Проблематика реалізації державної ідеології в сфері державної культурної політики знайшла відображення в працях таких вчених, як: О.С. Батищева, Д.І. Дзвінчук, І.Г. Ігнатенко, В.В. Карлова, А.І. Луцький, Л.Л. Максимяк, В.І. Малімон, О.В. Немчук, В.Г. Чернець та ін.

Метою статті є визначення ступеня впливу ідеологічного компонента в системі державного управління розвитком сфери культури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи ступінь впливу ідеології на державну культурну політику, а також відзначаючи місце ідеологічного чинника в цій сфері державно-управлінського впливу слід навести кілька параметричних застережень щодо подальшого дослідження взаємозв'язку державної політики в сфері культури та пануючої ідеології:

- до уваги береться реально пануюча в суспільстві ідеологія, а не та, цінності якої прагнуть втілити або намагаються імплементувати політичні партії та групи впливу. Для України пануючою ідеологією на сьогодні є ліберальна демократія;

- не слід ототожнювати державну політику в сфері культури з державною ідеологічною політикою. Нами розглядається лише вплив ідеології на державну політику в сфері культури та місце ідеології в процесі практичної реалізації такої політики;

- важливо розуміти, що ідеологія містить в собі вихідний базовий набір системних для будь-якого суспільства цінностей, реалізація яких не обов'язково відбувається в повній мірі. Ідеологія може змінюватися, тому слід акцентувати увагу і на механізмах зворотного впливу державної політики в сфері культури на ідеологію;

- доцільно розмежувати ідеологію і систему цінностей, оскільки остання формується під впливом різних ідеологем, але сама по собі не здатна сформулювати нову ідеологію суспільного розвитку. Система цивілізаційних цінностей, яка сприймається суспільством, в тому числі і в сфері культури, є результатом процесу державно-управлінського впливу, в тому числі і на ідеологічному рівні.

Отже, варто спершу визначити сутність державної політики в сфері культури або державної культурної політики, а вже потім через дослідження сутності ідеологічного компонента розкрити меха-

нізм впливу останнього на таку політику держави. Доцільно зауважити і на тому, що сучасний стан розвитку ідеологічного сприйняття суспільством тих або інших орієнтирів розвитку не буде розглядатися нами через призму механізму дії суспільної свідомості. Основний акцент слід зробити саме на механізмах державного управління, в тому числі і на рівні державного впливу на процеси формування орієнтирів розвитку світоглядних процесів в суспільстві.

Зокрема, І.Г. Ігнатенко зауважує на тому, що "свій відбиток на культурну політику наклали ідеологічні й культурні трансформації українського суспільства. Основними тенденціями розвитку сучасної соціокультурної ситуації в українському суспільстві стали: поглиблення інтеграції вітчизняної культури в європейський і світовий культурний простір; зменшення участі держави в підтримці культурної сфери в нових ринково-економічних умовах; посилення розриву в рівні культурного розвитку між окремими регіонами держави" [4]. В свою чергу, на думку В.В. Карлової, така ситуація є притаманна для суспільства яке "перебуває на порозі глобалізаційних зрушень з тим, щоб у подальшому змінити власну формацію" [5, 17].

Говорячи в цьому контексті про Україну, слід зауважити на декількох вихідних умовах, які найбільше впливають на формування ідеологічного компонента суспільного розвитку та державної політики в сфері культури:

- розрив традиційних відносин із Росією, що спричинило певний культурний вакуум для частини населення України в силу втрати культурологічних зв'язків;
- перебування України в стані фактичної війни з Росією, при чому війни загарбницької по відношенню до України, що патріотично впливає на ідеологію та культурний розвиток української нації;
- переформатування відносин із Європейськими країнами, відновлення історичних зв'язків України та Європи, що відбивається на зміні цивілізаційних цінностей української нації.

Саме в таких умовах відбувається сьогодні державне управління у всіх без виключення сферах, і в сфері культури також.

Загалом, як зазначають Н.Р. Нижник та В.М. Олуйко, "державне управління в галузі культури здійснюється в межах норм Конституції України, а саме з врахуванням положень ст. 54, відповідно до якої громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист авторських прав, інтелектуальної власності, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з інтелектуальною діяльністю у вказаній галузі. Державна політика в галузі культури виключає централізоване управління творчою діяльністю, застосування цензури тощо" [2, 228]. Отже фактично держава позбавлена прямого впливу на процеси розвитку культури, при чому не лише культури в розумінні системи світоглядних принципів, ментального та естетичного сприйняття реальності, але і сфери культури як інституційного втілення соціокультурних процесів (закладів образотворчого, театрального, художнього мистецтва). Що правда останні держава повинна утримувати, адже гарантує розвиток культури, без вказівки на вектор чи напрям такого розвитку. Така позиція видається дещо не характерною для сутності відносин у сфері державного управління, коли суб'єкт управління (яким є держава) через управлінські інструменти та механізми впливає на об'єкт (заклади культури). До речі саме заклади культури відповідають за формування культурного вектору розвитку нації та держави в цілому. А сам механізм такого впливу держави з поміж іншого проявляється у фінансуванні діяльності цих закладів і утриманні їх персоналу тощо. Тобто, з одного боку, держава витрачає кошти на культурну сферу, а з іншого – фактично позбавлена впливу на її розвиток, що видається неприйнятним з точки зору новітньої формації суспільства споживання.

Д.І. Дзвінчук та О.В. Немчук вказують на те, що "вплив суб'єктів управління реалізацією державної культурної політики має розповсюджуватися на всі структурні елементи ієрархічної системи сфери культури, які в процесі ринкової взаємодії між собою, забезпечуватимуть потреби ринку у відповідній культурній продукції" [3, 219]. Тобто держава повинна засобами відповідного політико-правового інструментарію впливати на розвиток культурного середовища суспільства. В цьому контексті представляють інтерес підходи до розуміння сутності та змісту державної політики в сфері культури як самостійної наукової категорії (табл. 1).

Відтак, аналізуючи змістовне наповнення категорії "державне управління в сфері культури" та пов'язуючи його з ідеологічним компонентом, слід звернути увагу на декілька висновків:

- по-перше, державне управління в сфері культури має стратегічний характер, оскільки всі наведені поняття входять у площину державного управління, яке саме по собі має стратегічний характер. Це означає, що держава, не маючи можливості імперативного впливу на розвиток культурних процесів, визначає лише їх орієнтири, що цілком ув'язується з пануванням окремої ідеології в суспільстві, в рамках якої ці пріоритети й орієнтири встановлюються;
- по-друге, не дивлячись на відсутність імперативного впливу державна політика в сфері культури ґрунтується на цілій низці інструментів і механізмів, поєднання яких забезпечує її цілісність та змістовність впливу на суспільні процеси в сфері культури;
- по-третє, державну політику в сфері культури свідомо відмежовують від цензури та інших способів суто політичного впливу політичного керівництва держави, однак сама ідеологія виступає одним із проявів такого впливу.

Підходи до визначення державної політики в сфері культури

Автор, джерело	Державна політика в сфері культури – це
ЮНЕСКО [17]	напрямок державно-управлінського впливу, метою якого є створення умов для вільного доступу всіх без виключення громадян держави, осіб без громадянства, іноземців до культурного життя держави та участі в ньому
Концепція державної культурної політики України [6, 29-30]	комплекс операційних принципів, адміністративних і фінансових видів діяльності та процедур, які забезпечують основу дій держави в галузі культури
Л.Л. Максим'як [8, 15]	один із ключових елементів стратегії соціально-економічного розвитку держави та суспільства, який сприяє зміцненню національної ідентичності, мовному і культурному розмаїттю в межах інформаційного суспільства, що забезпечує популяризацію культур в єдиному культурному просторі
В.І. Малімон [9, 12].	діяльність, що передбачає формування концептуальних уявлень про місце і роль культури в суспільному житті, виявлення пріоритетних цілей розвитку культури, створення відповідних програм розвитку культури, реалізацію програм за допомогою розподілу різних видів ресурсів
О.М. Семашко [13, 209–210]	обґрунтована суспільною необхідністю та призначенням система поглядів щодо ролі держави в доведенні культурного життя та уявлення про пріоритети культурного розвитку до належного, з точки зору державної політики, рівня
І.А. Столяров [14, 26].	спосіб управління процесами культурного будівництва і планування розвитку культурного середовища суспільства
С.А. Чукут [15, 72–73].	діяльність інститутів держави, яка спрямовується на досягнення такого рівня культурного розвитку суспільства, що відповідає загальним світовим культурним тенденціям
Ю.В. Якимець [16, 70].	організована та цілеспрямована діяльність публічної адміністрації, спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини шляхом застосування нормативно визначеної (установленої) системи заходів

Останнє засвідчує, що у разі впливу ідеологічного чинника на процес розробки та практичної реалізації державної політики в сфері культури, остання матиме характер м'якого імперативу, що не-свідомо імплементується в усі сфери суспільного життя через інструмент сприйняття суспільством пропонуваного політичним керівництвом системи цивілізаційних цінностей і національної ідеї. З цього приводу Ю.В. Якимець зазначає, що політика держави в сфері культури є невід'ємною частиною загального розвитку суспільства, важливим чинником соціально-економічного розвитку кожної країни. Саме тому мета такої політики полягає в тому, щоб "завести" природний механізм функціонування культури, насамперед, через організацію та стимулювання культурного життя різного рівня – аж до сім'ї й окремої особи, на основі зближення суспільних сил, партій, суб'єктів культури [16, с70]. В свою чергу, Л.Л. Максим'як акцентує вагу на тому, що "...у сучасному світі культура набуває нового змісту, а цивілізаційні тенденції розвитку сфери культури відображають нове бачення культури, яка в сучасному суспільстві є об'єктом державної підтримки, тісно взаємопов'язана з соціально-економічною діяльністю та займає ключову позицію у формуванні стратегій соціально-економічного розвитку, набуває нового змісту, який полягає в тому, що культура сприяє регіональному місцевому розвитку" [8, 15]. Все це дає змогу говорити про культуру, як про унікальну сферу життєдіяльності, суспільного буття, що так чи інакше але в своєму розвитку підпорядковується певним процесам впорядкування її загальнодержавним тенденціям і стратегіям розвитку. В цьому контексті виникає необхідність говорити про ідеологічний вплив влади, як окремого публічно-політичного інституту, на процеси культурного розвитку. Саме тому є слушною думка В.І. Малімона, який акцентує увагу на тому, що "...багатоаспектність культурної політики впливає на організаційно-функціональну структуру державного регулювання розвитку культури, яка в свою чергу, має представляти багаторівневу систему інститутів влади та управління у взаємодії з органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на вирішення проблем функціонування та розвитку культури" [9, 11]. Як наслідок єдиним зв'язуючи всі ці інституції елементом може і стає ідеологія. Вона проходить наскрізним стрижнем, пов'язуючи між собою програми діяльності всіх підлеглих органів управління.

Доводячи дану тезу, слід зазначити, що "ідеологія – це сукупність систематизованих ідейних поглядів, уявлень тієї чи іншої соціальної групи, які висловлюють і захищають їх інтереси та цілі, це одностороннє, соціальне заінтересоване відображення дійсності. Отже, головне призначення ідеології постає в вираженні і захисті інтересів окремих соціальних груп і класів" [12]. У цьому контексті ідеоло-

гічні детермінанти слід сприймати з точки зору напрямів і цілей державної політики в сфері культури, тобто ідеологія визнається спрямовуючим вектором загального розвитку всього інституційного механізму держави. Це можливо за умови, що основу інституцій державного управління складає одна політична сила або формує в ній стійку більшість. З точки зору сучасних політичних реалій можна говорити про наявність певного коаліційного балансу основних стратегічних поглядів на подальші процеси розвитку держави. Тут слід зазначити, що сучасна ідеологія багата в чому породжується загальносуспільними тенденціям, і зокрема тенденціями цивілізаційного розвитку. В цьому контексті говорячи про вплив ідеологічного фактору на державну політику в сфері культури слід звернути увагу на наступне. Як зазначає А.І. Луцький, сам по собі "ідеологічний чинник скеровує розвиток демократії, практичного забезпечення і функціонування законодавчих інститутів, вільних ринкових відносин, парламентаризму тощо. Це сприяє появі нового типу громадянина та, згодом, громадянського суспільства. Але на сьогодні вплив цього чинника відображається через ідеологічний відрив суспільства від попереднього політичного устрою, від попереднього культурологічного простору, від ментальних та аксіологічних детермінант суспільства, притаманних йому в попередні періоди" [7]. Погоджуючись із дослідником, слід звернути увагу на те, що подібний вплив ідеологічного чинника на процеси становлення суспільства розкривається багато в чому в системі координат державного управління та політико-правового забезпечення такого становлення. Отже, ідеологія формує пріоритети державної політики та стандарти державного управління. Вихідним для цього процесу є суспільне сприйняття та потреба нової якості управлінських інструментів, що може бути забезпечено виключно в процесі зміни системи суспільних цінностей. Це впливає на ідеологічні детермінанти політичної влади, і, в свою чергу, змінюється під їх впливом.

"Культурне середовище справляє значний вплив на характер і формотворчі властивості політичного процесу. Ефективність цієї взаємодії саме і фіксується засобами державної політики в сфері культури. Ідеологія як невід'ємна системна характеристика політики являє щонайменше змістоутворюючий компонент політики оскільки складає собою теоретично вивірені знання про цілі, шляхи та засоби формування політичних відносин, політичні наміри тих чи інших владних політичних сил та засоби їх досягнення" [11]. Саме це і робить унікальність існування ідеологічного чинника в сфері державної політики в галузі культури, розкриваючи в такий спосіб дуалістичну природу ідеології та взаємозв'язок її з державою, політичною владою та суспільством. Так розуміння впливу ідеологічного чинника на державотворчі процеси, зокрема в сфері культури, дає всі підстави стверджувати про необхідність реального впливу держави на культурний розвиток суспільства. Такий вплив є необхідним, оскільки суспільство формує власну систему цінностей як раз в культурному середовищі, до якого входять всі без виключення фактори зовнішнього впливу.

З цих позицій "відмова від централізованого державного регулювання сфери культури для України вбачається недоцільною, що, однак, не означає відмови від принципів і позитивних аспектів концепції культурно-політичного процесу. Для цього основним питанням державної політики в царині культури має стати впровадження громадського характеру управління, що полягає у відмові від державної монополії на вирішення всіх глобальних питань функціонування розвитку культурного життя й участі в ньому громадян і громадських структур на паритетних засадах із органами державної влади" [4].

Однак, на нашу думку, держава повинна впливати на процеси культурного розвитку саме через ідеологічний чинник, який не має імперативного управлінського прояву, натомість є стратегічним інструментом реалізації державної політики на всіх її рівнях.

Висновки. Підводячи підсумки аналізу механізму взаємодії та впливу ідеологічних компонентів на державну політику в сфері культури, можна зауважити, що загальний висновок повинен підводити нас до розуміння ідеології як континууму в якому відбувається реалізація державної політики. Жоден із напрямів державного управління не може здійснюватися поза ідеологічним вектором стратегічного розвитку, оскільки ідеологія це певна центральна системоутворююча ланка, на яку орієнтується політичне керівництво країни при розробці засад державної політики в різних сферах.

Особливість державного управління в сфері культури, що полягає у неможливості застосування імперативного впливу з боку держави на культурні процеси в суспільстві, відкриває для ідеологічного чинника сприятливі умови реалізації. Саме ідеологія виступаючи певним орієнтиром суспільно утворюючих процесів повинна інтегруватися в культурологічне середовище з метою набуття ролі спрямовуючого вектора розвитку культури суспільства. На відміну від державної політики, ідеологія сприймається через усвідомлення суспільством та особистістю власного місця в цивілізаційних процесах, а тому вона виступає в якості внутрішнього мотивуючого стимулу, аніж державно-управлінські механізми, що сприймаються в якості імперативного тиску. Саме тому держава повинна приймати активнішу участь в процесі становлення та поширення пануючої ідеології.

Окрім того, слід зауважити на тому, що з точки зору культурної політики держави, ідеологія здатна одночасно виступати і як орієнтиром розвитку, так і елементом застереження проти тих чи інших напрямків культурного розвитку суспільства. Ідеологія може не сприймати певні форми мистецького прояву або культурні акценти, розставлені тенденційно, як такі що сприймаються в процесі культурологічного обміну між державами, націями тощо. Відтак ідеологічний чинник може виступати і як своєрідний культурологічний фільтр, виконуючи фактично, але в більш м'якій формі функцію цензури.

Загалом ми доходимо основного висновку, що державна політика в сфері культури не здатна імперативно впливати на процеси культурного розвитку суспільства. Натомість держава здатна впли-

вати на формування панівної ідеології та її втілення в будь-яких, в тому числі культурологічних процесах. Саме в цьому контексті у фактичній реалізації державної політики в будь-якій сфері через створення належного підґрунтя для поширення в такій сфері ідеологічних імперативів і засад розвитку суспільства, нації, держави остання здатна впливати на суспільноутворюючі процеси в цілому. Хоча такий вплив вимагає набагато більшої концентрації професіоналізму та стратегічного бачення бажаного результату державотворчих процесів.

Література

1. Батіщева О.С. Роль держави у регулюванні процесами глобалізації національної культури / О.С. Батіщева // Ефективність державного управління в контексті європейської інтеграції: Матеріали щорічної наук.-практ. конф. (23 січня 2004 р., Львів). – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч. 2. – С. 12-16.
2. Державне управління в Україні : наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / [Н. Р. Нижник (заг. ред.), В.М. Олуйко (заг. ред.)]. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2002. – 352 с.
3. Дзвінчук Д.І. Щодо доцільності інноватизації механізмів державного управління діяльністю і розвитком мистецько-культурного середовища в Україні / Д.І. Дзвінчук, О.В. Немчук // Публічне управління: теорія та практика. – № 3 (7). – 2011. – С. 216-223.
4. Ігнатченко І.Г. Особливості реалізації державної політики України у сфері культури: сучасний стан та світові стандарти / І.Г. Ігнатченко // Теорія і практика правознавства. – 2013. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_16.
5. Карлова В.В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.01 / В.В. Карлова. – К., 2003. – 20 с.
6. Концепція державної культурної політики України. Основні положення : проект // Українська культура. – 1995. – № 4. – С. 27-35.
7. Луцький А.І. Ідеологічні чинники впливу на розвиток сучасної Української держави [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/nauka/Lutskiy_Ideolog_chinniki.pdf.
8. Максим'як Л.Л. Державне управління у сфері культури: європейський досвід для України : дис. к. н. держ. упр. ; спеціальність – 25.00.01 – теорія та історія державного управління / Л.Л. Максим'як. – Львів: ЛРІ ДУ НАДУ при Президентіві України, 2012. – 20 с.
9. Малімон В.І. Культурна політика держави як чинник реформування суспільства : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.02. / В.І. Малімон. – Івано-Франківськ, 2011. – 20 с.
10. Мисів Л.В. Особливості законодавства України щодо діяльності органів державного управління у сфері формування та розвитку духовних цінностей українського суспільства [Електрон. ресурс] // Державне управління: теорія та практика. – 2005. – № 1. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-1/txts/MISIV.htm>.
11. Неділько К.П. Політика і культура: особливості взаємодії / Неділько К.П. // Дослідження політичної взаємодії в умовах трансформації суспільства : збірка наукових праць / Л.О. Ануфрієв [та ін.] ; наук. ред.: Л.О. Ануфрієв ; ОНУ ім. І.І. Мечникова, ІСН. – Одеса : Одеський нац. ун-т, 2013. – С. 117-137.
12. Політологія: підручник [авт. кол. Ю.М. Розенфельд, Л.М. Герасіна, Н.П. Осипова, М.І. Панов, О.М. Сахань, О.В. Ставицька]. – Х.: Право, 2001. – 512 с.
13. Семашко О.М. Українська культура в умовах нової соціальної реальності: стан і проблеми розвитку / О.М. Семашко // Культурне, відродження в Україні: [моногр.] / за ред. Т.О. Сілаєвої. – Л.: Астериск, 1993. – 290 с.
14. Столяров І.А. Управление культурой: организационно- экономический механизм / Столяров И.А. – М. : Экономика, 1989. – 208 с.
15. Чукут С.А. Генеза духовної культури: управлінський вимір : [моногр.] / Чукут С.А. – К.: Вид-во УАДУ, 1999. – 256 с.
16. Якимець Ю.В. Державна політика у сфері культури / Ю.В. Якимець // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – № 6. – 2011. – С. 64-72.
17. Goffman E. Asylums: Essays n the Social Situation on Mental Patients and other Inmates / Goffman E. – New York, 1961.

References

1. Batishcheva, O.S. (2004), The role of the state in regulating the processes of globalization of national culture. Efficiency of public administration in the context of European integration: Materials of annual scient.-pract. conf. Lviv: LRIT NAPA [in Ukrainian].
2. Nyzhnik, N.R. (2002) Public administration in Ukraine: scientific, legal, personnel and organizational principles. L.: Vydavn. of Nats. Un "Lviv Polytechnics" [in Ukrainian].
3. Dzvynchuk, D.I. (2011), On the feasibility of innovating the mechanisms of state management of the activity and development of the artistic and cultural environment in Ukraine. Public Administration: Theory and Practice. No. 3 (7), 216 – 223 [in Ukrainian].
4. Ignatchenko, I.G. (2013), Features of Implementation of the State Policy of Ukraine in the Sphere of Culture: Current State and World Standards. Theory and Practice of Jurisprudence. Retrieved from:http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_16 [in Ukrainian].
5. Karlova, V.V. (2003). State policy in the sphere of culture: the essence and peculiarities of realization in modern conditions. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. The Concept of the State Cultural Policy of Ukraine. Main points: project. (1995). Ukrainian culture. 4, 27-35 [in Ukrainian].
7. Lutsky, A.I. Ideological factors of influence on the development of the modern Ukrainian state. Retrieved from:http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/nauka/Lutskiy_Ideolog_chinniki.pdf [in Ukrainian].
8. Maksymyak, L.L. (2012). State administration in the sphere of culture: European experience for Ukraine. Candidate's thesis. Lviv: LR DU NAPA with the President of Ukraine [in Ukrainian].

9. Malimon, V.I. (2011). Cultural policy of the state as a factor in the reform of society. Extended abstract of candidate's thesis. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
10. Missiv, L.V. (2005). Peculiarities of the Ukrainian Legislation on the Activities of the State Administration in the Formation and Development of the Spiritual Values of Ukrainian Society. Retrieved from: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-1/txts/MISIV.htm>. [in Ukrainian].
11. Nedilko, K.P. (2013). Politics and culture: features of interaction. Research of political interaction in the conditions of transformation of society: a collection of scientific works. Odessa: Odessa National. Un. 117-137 [in Ukrainian].
12. Yu.M. Rozenfeld, L.M. Gerasina, N.P. Osipova, M.I. Panov, O.M. Sahan, O.V. Stavitska (2001). Politology. X.: Pravo. [in Ukrainian].
13. Semashko, O.M. (1993). Ukrainian culture in the conditions of a new social reality: the state and problems of development. L.: Asterisk. [in Ukrainian].
14. Stolyarov, IA (1989). Management of Culture: Organizational-Economic Mechanism. Moscow: Economics. [in Russian]
15. Chukut, S.A. (1999). Genesis of Spiritual Culture: Management Dimension. Kyiv. [in Ukrainian].
16. Yakymets, Yu.V. (2011). State policy in the sphere of culture. Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs. 6, 64-72. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.06.2017 р.

УДК 347.787.5 (477)

Гафурова Олена Вікторівна
доктор юридичних наук, доцент,
професор Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Дейнега Марина Андріївна
кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
marinad@meta.ua

НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Мета статті – аналіз наукової літератури і правових засад народних художніх промислів в Україні, зокрема дослідження зобов'язань, які взяла на себе Україна, ратифікувавши низку міжнародних документів, які стали частиною національного законодавства в зазначеній сфері, а також виокремлення напрямів його удосконалення з урахуванням європейських стандартів. **Методологія дослідження.** Використано три групи методів наукового пізнання: філософські (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний, метод синтезу) і спеціально-правові (порівняльно-правовий, формально-юридичний). Діалектичний метод дав змогу розглянути правове регулювання народних художніх промислів у єдності їх матеріального змісту та юридичної форми. Завдяки формально-логічному методу досліджено понятійно-категорійний апарат. За допомогою методу синтезу було розкрито місце відповідної сукупності правових норм у системі законодавства України. Використання порівняльно-правового методу дало змогу дослідити міжнародно-правове забезпечення культурної спадщини, з'ясувати відповідність вітчизняного законодавства міжнародним та європейським стандартам. Формально-юридичний метод дав можливість розкрити зміст норм права, що врегульовують відносини у сфері народних художніх промислів в Україні. **Наукова новизна** полягає у комплексному дослідженні правового регулювання народних художніх промислів у контексті інтеграції України до Європейського Союзу та виокремленні основних напрямів удосконалення національного законодавства у вказаній сфері з урахуванням вимог європейських стандартів та міжнародних нормативно-правових актів. **Висновки.** На сьогоднішній день розвиток народних художніх промислів в Україні не визначається пріоритетним у сфері культурної політики держави. Такий підхід зумовив значною мірою виникнення негативних явищ у досліджуваній сфері. Удосконалення правового регулювання народних художніх промислів через розробку нових і внесення змін до чинних нормативно-правових актів з урахуванням вимог міжнародних та європейських стандартів має стати стратегічною ціллю у сфері реалізації культурної політики держави. Вказане сприятиме збереженню культурної ідентичності і духовної культури українського народу.

Ключові слова: осередки народних художніх промислів, підприємства народних художніх промислів, культурна спадщина, нематеріальна культурна спадщина, правове регулювання.

Гафурова Елена Викторовна, доктор юридических наук, доцент, профессор Национального университета биоресурсов и природопользования Украины; Дейнега Марина Андреевна, кандидат юридических наук, доцент Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Народные художественные промыслы в Украине: проблемы правового регулирования

Цель статьи – анализ научной литературы и правовых основ народных художественных промыслов в Украине, в том числе исследование обязательств, которые взяла на себя Украина, ратифицировав ряд международных документов, ставших частью национального законодательства в указанной сфере, а также выделение направлений его совершенствования с учетом европейских стандартов. **Методология исследования.** В процессе